

результати досліджень особливостей емоцій, що відображаються у взаємозв'язку чи ототожненні з психічними станами, з афектом, з психічними процесами або психічними властивостями особистості.

Залишаються актуальними подальші дослідження специфіки емоцій як таких, що володіють здатністю породжувати емоційні переживання, на ґрунті яких проступає "фігура" спеціальної дослідницької рефлексії – психічні стани особистості.

Список використаних джерел

1. Аутичний ребенок: Пути помощи / О.С. Никольская, Баянская Е.Р., М.М. Либлинг. – 2-е изд. – М.: Теревинф, 2000. – 333 с.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.
3. Валлон А. Психическое развитие ребенка. – М.: Просвещение, 1967. – 196 с.
4. Вилюнас В.К. Психология эмоциональных явлений. – М.: Изд-во МГУ, 1976. – 142 с.
5. Гальперин П.Я. Введение в психологию. – М.: МГУ, 1976. – 149 с.
6. Джемс У. Психология. – М.: Педагогика, 1991. – 368 с.
7. Эмоциональное развитие дошкольников: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. зав / А.Д. Кошелева, В.И. Перегуда, О.А. Шаграева / Под ред. О.А. Шаграевой, С.А. Козловой. – М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 176 с.
8. Запорожец А.В. Значение ранних периодов детства для формирования детской личности // Принцип развития в психологии. – М., 1978. – С.243 – 267.
9. Зеньковский В.В. Психология детства: Учебное пособие для вузов. – М.: Academia, 1996. – 346 с.
10. Ильин Е.П. Эмоции и чувства – СПб.: Питер, 2002. – 752 с.
11. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навчальний посібник для вищ. навч. закладів. – К.: Освіта, 1998. – 255 с.
12. Кульчицкая Е.И. Воспитание чувств детей в семье. – К.: Рад. школа, 1983. – 120 с.
13. Лебединский М.С., Мясичев В.Н. Введение в медицинскую психологию. – Л.: Медицина (Ленингр. отд-е), 1966. – 430 с.
14. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека. – М.: Просвещение, 1964. – 344 с.
15. Немов Р.С. Психология: В 3-х кн. – Кн.1. – М., 1994. – 684 с.

16. Психологический словарь / Под ред. В.П.Зинченко, Б.Г.Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Педагогика-Пресс, 1997. – 440 с.
17. Рудик П.А. Психология: Учебник. – М., 1976. – С. 75.
18. Фортунатов Г.А. Чувства / Общая психология: Учебное пособие. – М., 1970. – С. 21-35.
19. Сикорский И.А. Воспитание в возрасте первого детства. – СПб, 1884. – С. 43-56.
20. Янкина Е.И. Эмоции в развитии интеллекта ребенка дошкольного возраста // Ананьевские чтения-99: Тезисы научно-практической конференции. – СПб., 1999. – С. 238-239.

In the article the theoretical aspects of general tendencies and regularities of emotions are analysed in the development and becoming of personality, attention is accented on ability of emotions to generate the emotional experiencing and mental conditions of personality.

Keywords: emotions, mental conditions personality.

Отримано: 19.03.2010

УДК 159.923

Т.О. Долга

Загальна характеристика усної перекладацької діяльності особистості

У статті проаналізовано основні психологічні характеристики усної перекладацької діяльності, розглянуто особливості перекладацької діяльності з позиції різних підходів, обґрунтовано залежність психологічних характеристик перекладацької діяльності від процесу мотивації особистості.

Ключові слова: переклад, усна перекладацька діяльність, мовленнєва діяльність, мотивація.

В статье проанализированы основные психологические характеристики устной переводческой деятельности, раскрыты особенности переводческой деятельности с точки зрения разных подходов, обоснована зависимость психологических характеристик переводческой деятельности от процесса мотивации личности.

Ключевые слова: переводическая деятельность, устная переводческая деятельность, речевая деятельность, мотивация.

Аналізувати проблему психологічних передумов вдосконалення усної перекладацької діяльності студентів-філологів неможливо без вивчення самого феномена “переклад”, його основних видів, а також загальної характеристики перекладацької діяльності особистості в усній формі. Вивчення даної проблеми займалися такі дослідники, як Л.С.Бархударов, В.Н.Комісарова, І.І.Ревзін, В.Ю.Розенцвейг, Я.І.Рецкер, А.В.Федоров, А.Д.Швейцер, та багато інших, котрі розглядали переклад як трансформацію тексту однією мовою в текст другою мовою.

Отже, зважаючи на актуальність даної проблеми, в даній статті ми ставили декілька завдань.

1. Проаналізувати психологічні характеристики усної перекладацької діяльності особистості.
2. Розглянути особливості перекладацької діяльності з точки зору лінгвістичних, психолого-педагогічних, психолінгвістичних та культурологічних підходів.
3. Обґрунтувати залежність психологічних характеристик усної перекладацької діяльності від процесу мотивації особистості.

Усний переклад (на відміну від письмового) представлений трьома видами: синхронним, перекладом з паперу та послідовним перекладом.

Синхронним перекладом є усний переклад, що здійснюється людиною одночасно зі слуховим сприйняттям вихідного тексту. В науковій літературі розрізняють три види синхронного перекладу:

- синхронний переклад на слух – найбільш розповсюджений вид синхронного перекладу, для здійснення якого необхідною є наявність певних технічних засобів: спеціально облаштованої кабінети, де знаходиться перекладач (під час конференції); мікрофону, через який учаснику конференції поступає текст для перекладу, а також наушників, через які перекладач сприймає вихідний фрагмент мовлення оратора;
- синхронний переклад з паперу, який є граничним видом перекладу (якщо брати до уваги усний переклад усного мислення та усний переклад письмових матеріалів). У разі здійснення даного виду перекладу перекладач використовує вихідний текст, який він отримав до виступу у письмовому вигляді, а крім того, перекладач орієнтується і на сприйняття усного мовлення оратора;
- синхронне читання наперед перекладеного тексту; даний вид синхронного перекладу відрізняється від попереднього тим, що

в цьому випадку перекладач має повністю перекладений текст, і він лише вносить корективи, якщо оратор дещо змінює під час виступу.

Другим видом синхронного перекладу є переклад з паперу, а саме переклад, який передбачає усне оформлення перекладу одночасно із зоровим сприйняттям первинного тексту.

Усний переклад характеризується: слуховим сприйняттям повідомлення, важким запам’ятовуванням, обмеженням в часі переключенням з однієї мови на іншу, усним та однократним оформленням перекладу, синхронним порядком операцій (аудіювання та оформлення перекладу для синхронного перекладу; читання та оформлення перекладу для перекладу з паперу; аудіювання і запис, оформлення перекладу і розшифровка записів для послідовного перекладу із записами).

Важливим є й те, що процес усного перекладу відбувається у досить складних умовах роботи мислення перекладача, в наближеній до стресової ситуації, коли обсяг інформації, що поступає, є занадто великим, а час оформлення перекладу обмежений темпом мовлення оратора. На це вказують І.А.Зимня та В.І.Єрмолович, які порівнюють письмовий переклад, усний послідовний переклад та синхронний переклад з точки зору ступеня злиття рецептивного та репродуктивного боків процесу, ступеня продуктивності та, відповідно, – репродуктивності, а також, як наслідок цього, ступеня участі пам’яті, мнемічної діяльності людини [4].

Отже, відмінною рисою усного перекладу є ускладнення мисленневої діяльності людини. Кожен із видів перекладу, що входить до усного перекладу, буде відрізнятися від інших певними характеристиками. Однак кожен вид усного перекладу має складні ознаки.

Усний переклад розглядається в науковій літературі з урахуванням таких підходів:

- а) лінгвістичного;
- б) психолого-педагогічного;
- в) психолінгвістичного;
- г) культурологічного.

Розглянемо особливості перекладацької діяльності особистості з точки зору кожного з цих підходів. Л.С.Бархударов визначає “переклад як процес перетворення мовленнєвого висловлювання (тексту), написаного однією мовою, у висловлювання іншою мовою за умов збереження плану змісту” [1]. Таким чином, автор пропонує вважати переклад “певним видом трансформації, а саме міжмовної трансформації” [1, с. 6]. І.І.Ревзін та В.Ю.Розенцвейг також зазначають, що переклад є засобом перетворення повідомлення [17].

Однак дослідження перекладацької діяльності не має зводитися лише до пізнання лінгвістичних закономірностей цього процесу. Та й сам переклад не можна вважати перенесенням готового мисленевого змісту в ході різних змістових перетворень, тому що, за визначенням О.О.Леонтьєва, мовленнєва діяльність не є перетворенням суто готового змісту [8]. Переклад не є процесом мовного перекодування, це – особливий вид психічної діяльності суб'єкта. Так, О.О.Леонтьєв розглядає переклад як “процес спеціальної заміни, при якому зберігається смисл та змінюються значення” [9, с. 90-91].

О.М.Леонтьєв будь-яку діяльність розглядає як форму активності людини [Леонтьєв А.Н., 1959]. Активність, в свою чергу, викликається потребою. Потреба не переживається суб'єктом сама по собі – вона переживається як стан дискомфорту, незадоволеності, напруги і виявляється у пошуковій активності суб'єкта. В процесі пошуку рішень відбувається зустріч потреби з її предметом. З цього моменту активність стає спрямованою, потреба “опредметнюється”, постає потреба у чомусь конкретному, а не “взагалі”, і “виникає” мотив, який може людиною і не усвідомлюватися. Саме зараз слід говорити про діяльність. Вона чітко співвідноситься з мотивом, адже мотив – те, заради чого здійснюється діяльність, а діяльність – сукупність дій, які виникають в результаті існування мотиву [Леонтьєв А.Н., 1959]. О.О.Леонтьєв зазначає, що “... акт діяльності постає тристороннім процесом. Він розпочинається мотивом і планом та завершується результатом, досягненням цілі; в центрі цього процесу – динамічна система дій та операцій, спрямованих на досягнення цілі” [10, с.26].

За С.Л.Рубінштейном, діяльність визначається своїм об'єктом, але не прямо, з огляду на її “внутрішні” закономірності; взагалі, зовнішні причини “діють” через внутрішні умови [Рубінштейн С.Л., 1989]. Успіх будь-якої діяльності суб'єкта залежить від взаємодії трьох компонентів: знань, умінь та мотивації. Тому важливість особистісного аспекту в мовленнєвій (а також й іншій) діяльності людини не викликає сумнівів.

І.О.Зимня визначає усну перекладацьку діяльність як процес активного, цілеспрямованого, опосередкованого мовою та обумовленого ситуацією спілкування людей між собою з метою донесення як змісту, так і смислу [59, с.40]. У трактуванні Ф. де Соссюра (1977) перекладацька діяльність постає як здатність особистості до використання всіх фактів про мову. Поняття мовленнєвої діяльності у вченого належить до одночасного позначення і процесу, і результату використання мови, а також позначення соціальних та індивідуальних умов цього використання.

З огляду на активність суб'єктів перекладацької діяльності можна припустити, що до її структури має входити компонент, який виконує функцію ініціації активності особистості. Так, в перекладацькій діяльності, на думку І.А.Зимньої (1978), таким компонентом є комунікативна мотивація. Саме мотивація є тим механізмом усної перекладацької діяльності, що приводить у стан активності ті механізми, які безпосередньо реалізують саму перекладацьку діяльність.

З визначенням О.М.Леонтьєва, як мотив усної перекладацької діяльності постає комунікативна потреба. В основі комунікативної мотивації постає потреба двох видів: а) потреба у спілкуванні як така, характерна людині як особі соціальній; б) потреба у реалізації певного мовного вчинку, потреба втручання в дану мовленнєву ситуацію з метою здійснення фахового перекладу [12, с.225]. Потреба, визначаючи об'єктивні умови реалізації діяльності, зумовлює розбіжності між наявними та необхідними умовами. Однак можливості здійснення діяльності визначаються не самим фактом неспівпадіння характеристик бажаного і дійсного, а інтервалом, в межах якого допускається їх розбіжність, що не вимагає їх негайного усунення. Отже, в будь-якій діяльності має існувати механізм, що забезпечує оцінку ступеня розбіжності за певним критерієм, що ініціюватиме активне його усунення. Стосовно усної перекладацької діяльності функцію такого механізму виконує механізм слухового контролю. Про контроль я усному мовленні М. І. Жинкін відзначав, що “контроль виробляється слухом” [3, с. 63]. Саме слуховий контроль, зазначає М.І.Жинкін, забезпечує порівняння промовленого або почутого зі слуховим еталоном, що сприяє виникненню коригуючих дій.

Як відомо, у функціонально-динамічному плані усна перекладацька діяльність вміщує процеси слухання і говоріння. Визначення усного перекладу як діяльності значно утруднює розуміння змісту даного процесу, виводячи його за межі лише говоріння та слухання. Так, усна перекладацька діяльність є, на нашу думку, сукупністю мовленнєвих операцій та мовленнєвих дій з боку того, хто говорить і слухає, яка викликається певними потребами; в ній ставиться певна мета і вона здійснюється в конкретних умовах її реалізації.

Проте розмежування усної перекладацької діяльності на процеси говоріння та слухання дає можливість більш детально розглянути специфічні механізми взаємодії кожної зі сторін спілкування: як того, хто говорить, так і того, хто слухає. Більше того, багато дослідників відносять процеси говоріння і слухання (аудіювання) до самостійних

видів діяльності, що входять (у нашому випадку) в єдине ціле – іншомовну мовленнєву діяльність. Зокрема, концепція Л.В.Щерби (1974) і полягає в тому, що мова і мовленнєва діяльність кардинально не протиставляються: мовленнєва діяльність і є процесом мовлення, процесом говоріння і слухання.

У науковій літературі замість терміну “слухання” більш часто вживається термін “аудіювання”. Для того, щоб вільно оперувати цими термінами з огляду на проблему даного дослідження, дамо їм визначення.

І.О.Зимня визначає аудіювання як “...один з видів мовленнєвої діяльності, що забезпечує сприйняття і розуміння мови, що звучить” [5, с. 35]. Б.В.Беляєв, визначаючи термін “слухання”, пише: “У процесі слухання людина, перш за все, сприймає слухом ті іншомовні засоби, за допомогою яких оформляються іншомовні мислення іншої людини. Після сприйняття відбувається безпосереднє усвідомлення смислової сторони мови (її розуміння)” [11, с. 89]. Дослідник З.Л.Кочкіна визначає “аудіювання” як “процес, який має на увазі не лише почути мову, але й зрозуміти її” [15, с. 35]. Отже, дослідники диференціюють терміни “аудіювання” і “слухання”.

Розглянемо основні психологічні характеристики усної перекладацької діяльності за всіма параметрами, а саме: а) характером в спілкуванні; б) роллю в спілкуванні; в) спрямованістю мовленнєвого висловлювання; г) зв'язком з внутрішньою або зовнішньою формами мови; д) характером вираженості; е) характером зворотнього зв'язку. Спираючись на досвід вітчизняних і зарубіжних вчених (О.Р.Лурія (1989), Л.В.Щерби (1974), О.О.Леонтьєва (1969), О.М.Леонтьєва (1959), І.О.Зимньої (1978) та ін.), можна зробити певні висновки.

За характером усна перекладацька діяльність є видом діяльності, що слугує реалізації усного суб'єк-суб'єктного спілкування. Людина вчиться виражати свої думки іноземною мовою вже з раннього дитинства, але вміння говорити та слухати самі по собі ще не є супутніми факторами у процесі оволодіння навичками усної перекладацької діяльності. У даній роботі ми маємо за мету проаналізувати не сам факт наявності або відсутності комунікативного уміння у тих, хто навчається, а те, які саме психологічні механізми (а також ступінь їх сформованості) найбільшою мірою сприятимуть опануванню майбутніми спеціалістами перекладацької діяльності на фаховому рівні.

За характером ролі, що виконується в процесі спілкування, розрізняють ініціальні та реактивні види усної перекладацької діяльності. Говоріння є ініціальним процесом спілкування, що

стимулює аудіювання. Аудіювання, у свою чергу, є реактивним процесом і, в той же час, – умовою говоріння.

За спрямованістю мовленнєвого висловлювання розрізняють рецептивні та продуктивні види усної перекладацької діяльності. За допомогою рецептивних видів перекладацької діяльності (в усній діяльності – аудіюванні) людина здійснює прийом і подальшу переробку мовленнєвого повідомлення. За допомогою продуктивних видів перекладацької діяльності (в усній діяльності – говоріння) здійснюється презентація мовленнєвого повідомлення. Як аудіювання, так і говоріння передбачають різні форми мовлення. Таких форм усної перекладацької діяльності дві – зовнішня та внутрішня.

Наступним параметром, який характеризує види перекладацької діяльності, є характер зовнішньої вираженості. Говоріння як продуктивний вид діяльності постає процесом побудови, створення певного завдання для інших. Аудіювання є зовнішньо невираженим процесом внутрішньої активності суб'єкта, що викликається необхідністю формування та формулювання заданого ззовні певного змісту.

Усна перекладацька діяльність визначається цілим рядом характеристик: а) структурною організацією; б) предметним змістом; в) психологічними механізмами; г) єдністю внутрішньої і зовнішньої сторін та д) єдністю форми і змісту. Розглянемо ці п'ять основних характеристик усної перекладацької діяльності більш детально.

Будь-яка діяльність характеризується потребами, які покладено в основу мотиву діяльності, тобто того, що до неї спонукає, заради чого вона здійснюється. Ми плануємо діяльність, формулюючи її кінцеву мету, яка з'являється у вигляді певного “усвідомлення найближчого результату, досягнення якого зумовлюється реалізацією діяльності, здатної задовольнити потреби суб'єкта, визначені в її мотивах” [10].

Діяльність реалізується за допомогою сукупності дій та способів її здійснення, які називаються операціями. Завершується діяльність певним результатом. У разі позитивного результату досягається мета діяльності. Крім того, діяльність характеризується плануванням (визначаються засоби та умови її реалізації), цілеспрямованістю (оскільки всі дії спонукаються її мотивами, але є такими, що спрямовані на досягнення мети), структурністю (наявністю дій та операцій).

Переклад виникає в результаті того, що у людей з'являється потреба передати або отримати будь-яке повідомлення (вербальну або письмову інформацію) за умов, що коди, якими користуються відправник і одержувач, не збігаються. У перекладацькій діяльності потреба має певну специфіку. В процесі перекладу учасниками

комунікативного акту є одержувач інформації та перекладач. Перший має потребу дещо сказати другому або з метою спілкування як такого, або з метою запиту певної інформації, або з метою здійснення регулятивного впливу на партнера по комунікації, оскільки “типовий мовний вислів – це вислів, який так чи інакше регулює поведінку іншої людини” [8]. Але цей суб’єкт не може задовольнити свою потребу в повноцінному спілкуванні через наявність комунікативних бар’єрів. Перекладач не відчуває подібної проблеми. В даному випадку, виконуючи роль учасника акту комунікації, перекладач постає в особі “транслятора” задуму автора повідомлення за допомогою іншого так званого мовного коду. Його завдання – передати повідомлення. Звідси випливає, що перекладач певною мірою регламентований тактикою і стратегією перекладацької діяльності, а у разі здійснення двостороннього перекладу – і одержувача інформації, який, у свою чергу, відправляє повідомлення у відповідь. Професійна етика перекладача не дозволяє змінювати смисл висловлювання, спотворювати його зміст, привносити дещо нове в повідомлення. Виходячи з цього, можна передбачити, що потреба в здійсненні перекладу обумовлюється, передусім, і одержувачем інформації, тоді як сама перекладацька діяльність буде здійснюватися перекладачем, який не відчуває в ній особистої потреби. За висловлюванням І.А.Зимньої, “в процесі перекладу людина задовольняє потребу в спілкуванні інших людей” [4]. Отже, потреба в перекладацькій діяльності має специфічний характер.

Дещо іншу специфіку мають мотиви перекладацької діяльності. Їх специфіка полягає в тому, що вони складаються з мотивів отримувача інформації та мотивів перекладача, які також не співпадають. З одного боку, перекладацька діяльність має соціальну мотивацію, що відображає потребу суспільства в перекладі для забезпечення спілкування різномовних комунікантів. Діяльність перекладача може реалізуватися з огляду на такі мотиви:

- необхідність виконання перекладачем своїх службових обов’язків;
- отримання матеріальної винагороди. Це – мотиви-стимули.

З іншого боку, мовленнєва активність автора висловлювання, тобто створений ним вихідний текст, спонукають діяльність перекладача, додаючи їй особистісний смисл, що породжує інший мотив перекладацької діяльності, те, що О.М.Леонтьєв назвав “смислоутворюючим мотивом” [11]. Під час здійснення перекладацької діяльності вся увага перекладача зосереджена на “опануванні” вихідного висловлювання, на його аналізі з метою адекватної передачі задуму автора за допомогою іншого мовного коду, внаслідок

чого відбувається зрушення мотиву на мету, “що призводить до “виникнення нової категорії” так званого мотиву-цілі” [11].

Отже, мотиви перекладу являють собою поєднання мотиву автора (авторів) мовленнєвого повідомлення, з одного боку, і мотивів перекладача, які утворюють, за словами О.М.Леонтьєва, своєрідну “ієрархію”, “на вершині якої знаходиться смислоутворюючий мотив”, з іншого боку [13]. Цей факт також свідчить про специфіку перекладу як виду мовленнєвої діяльності.

Метою перекладу є передача повідомлення, що забезпечується діяльністю перекладача. Метою перекладача є передача інформації, яка є такою, що адекватна задуму автора. При цьому слід пам’ятати, що, наскільки вищою є професійна компетентність перекладача, настільки точно буде передана інформація і, відповідно, будуть вищими результати в досягненні мети автора висловлювання. Таким чином, мета автора досягається лише завдяки успішному досягненню перекладачем своєї власної мети.

Якщо припустити, що метою автора є досягнення взаєморозуміння у процесі комунікації, то і одержувач, і перекладач, незважаючи на свої певні цілі, прагнутимуть досягнення спільної мети. Причому, успішне здійснення перекладацької діяльності сприятиме досягненню їх головної мети. Така взаємообумовленість мети перекладацької діяльності та цілей учасників комунікативного процесу також зумовлює специфіку перекладу як виду діяльності.

Аналізуючи переклад з огляду на компоненти, які характеризують будь-яку діяльність, розглянемо предмет перекладу. О.М.Леонтьєв зазначає, що “предмет діяльності є її дійсний мотив” [14]. Саме останній певним чином окреслює спрямованість діяльності. При цьому у разі двостороннього перекладу той, хто говорить, і той, хто слухає, періодично міняються місцями, виконуючи різні функції. Перекладач здійснює різні види діяльності. Зокрема у випадку синхронного або усного перекладу мова йтиме про одночасне виконання і одної, і іншої діяльності.

Отже, перекладацьку діяльність слід розглядати як складний вид мовленнєвої діяльності, оскільки будь-який вид перекладу вмщує в себе декілька різних діяльностей. Послідовний переклад поєднує аудіювання та говоріння. Синхронний переклад – аудіювання і говоріння за умови їх одночасного здійснення.

Список використаних джерел

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.

2. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1965. – С. 58-67.
3. Жинкин Н.И. Механизмы языка. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1958. – 327 с.
4. Зимняя И.А., Ермолович В.И. Психология перевода: Учебное пособие – М.: Изд-во МГПИИЯ им. М. Тореза, 1981. – 99 с.
5. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения на иностранном языке. – М.: Просвещение, 1978. – С. 19-23.
6. Ильин Л.Я. Философия и теория эволюции. – М.: Наука, 1974. – 296 с.
7. Лейтес Н.С. Об умственной одаренности. – М.: АПН РСФСР, 1960. – 215 с.
8. Леонтьева А.А. Теория речевой деятельности. Проблемы психолингвистики. – М.: Наука, 1968. – 271 с.
9. Леонтьев А.А. Рецензия на “Очерки по психологии обучения иностранным языкам” Б.В.Беляева // ИЯШ. – 1967. – №1. – С. 90-91.
10. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. – М.: Просвещение, 1969. – 212 с.
11. Леонтьев А.А. Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания. – М.: Наука, 1969. – 307 с.
12. Леонтьев А.А. Психология общения. – 3-е изд. – М.: Смысл, 1999. – 365 с.
13. Леонтьев А.А. Языкознание и психология. – М.: Наука, 1966. – 80 с.
14. Леонтьев А.Н. Общие понятия о деятельности. Основы теории речевой деятельности. – М.: Наука, 1974. – С. 5-21.
15. Кочкина З.А. Аудирование как процесс понимания и восприятия звучащей речи: Иностранные языки в высшей школе. – Вып. III. – М.: Высшая школа, 1964.
16. Крутецкий В.А. Проблема способностей в психологии. – М.: Знание, 1971. – 62 с.
17. Ревзин И.И., Розенцвейг В.Ю. Основы общего и машинного перевода. – М.: Высшая школа, 1964. – 243 с.

The article considers principles of psychological characteristics of oral interpretation activity, analyzes the peculiarities of interpretation activity of different approaches.

Key words: interpretation activity, oral interpretation activity, language activity, motivation.

Отримано: 25.02.2010

ПРОБЛЕМА АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРА У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ М.І. ДЕМКОВА

У статті аналізується розробка проблеми активності школяра у творчій спадщині видатного вітчизняного вченого М.І. Демкова.

Ключові слова: особистість, розвиток, самодіяльність, активність.

В статті аналізується розробка проблеми активності школяра у творчій спадщині видатного вітчизняного вченого М.І. Демкова.

Ключевые слова: личность, развитие, самодеятельность, активность.

Постановка проблеми. В кінці 80-х років XIX століття видатний вітчизняний учений М.І. Демков розпочинає в Україні розробку власного концептуального підходу до проблеми розвитку особистості у процесі навчальної діяльності. Власний науковий пошук виводить М.І. Демкова, знаного професійного дидакта, методиста, що має енциклопедичні знання з різноманітних галузей науково-педагогічного знання, на нову стезину – психологічну, яка згодом, дедалі більш тісно переплітаючись з власне педагогічною, починає переважати у науковій творчій діяльності. Як свідчить аналіз наукових розвідок ученого, відлік постання М.І. Демкова як педагогічного психолога слід розпочинати з його праці “О самостоятельных занятиях учащихся (к вопросу о воспитании воли)”, що знаменує собою перехід його від власне дидактичного до власне психолого-педагогічного шляху у розробці нагальних проблем освітнього простору.

Свідченням непересічності цієї наукової праці (до слова, написаної у Глухові) свідчить те, що вона – поряд з іншими трьома статтями з Москви, Новгорода, Ревеля – склала основний зміст одинадцятого номера журналу “Гімназія” 1889 року. Зазначимо, що журнал “Гімназія” був досить шанованим на той час часописом, на титульному листі якого містилася рекомендація такого змісту: “Вченим комітетом М.Н.О. журнал визнаний як такий, що заслуговує особливої рекомендації з боку міністерства для розповсюдження серед викладачів”.

Мета статті – уперше проаналізувати розробку проблеми особистісного розвитку та активності школяра у системі “учіння – ученя”, здійсненої видатним вітчизняним ученим М.І. Демковим.